

Innhold

Forord til første utgave	9
Forord til annen utgave	10
Kapittel 1	
Innledning	11
1.1 Hvorfor denne boken?	11
1.2 De ulike typene bendsler	15
1.3 Oversikt over det nasjonale regelverket og rettskildesituasjonen	16
1.4 Historikk	20
1.5 Oversikt over internasjonale rammer og regler	21
Kapittel 2	
Rettslig plassering	24
2.1 Utgangspunkter	24
2.2 Krever bruk av håndjern lovhjemmel?	24
2.2.1 Etter legalitetsprinsippet	25
2.2.2 Som nødvendig tillatelse etter prinsippet om lex specialis	26
2.3 Hva gjør politiets bruk av håndjern rettmessig?	28
Kapittel 3	
Materielle rammer for politiets bruk av håndjern	29
3.1 Innledende oversikt	29
3.2 Ved hvilke tjenestehandlinger er det adgang til å bruke håndjern?	31
3.2.1 Hva menes med «pågrepelse» i politiinstruksen § 3-2, 3. ledd?	31
3.2.1.1 «Anholdelse», og særlig om retten til å stanse og tilbakeholde personer for visitasjon	32

3.2.1.2	Innbringelse og formell pågripelse	37
3.2.2	Hva er «transport»?	38
3.2.3	Andre tjenestehandlinger	41
3.3	Ved hvilke risikoer kan håndjern benyttes?	43
3.3.1	Vold	43
3.3.1.1	Hva menes med «vold»?	43
3.3.1.2	Risikovurderingens grunnlag og styrke	46
3.3.2	Flykte	49
3.3.3	Selvbeskadigelse	51
3.3.4	Bevisforspillelse	52
3.4	Hvem kan håndjern benyttes mot?	54

Kapittel 4

De polisiere grunnkravene ved bruk av håndjern		58
4.1	Forholdet mellom politiinstruksen § 3-2, 3. ledd og politiloven § 6	58
4.2	Nødvendig	58
4.2.1	Kan resultatet oppnås på annen og mindre inngrepende måte?	59
4.2.2	Hvordan og hvor lenge?	62
4.2.2.1	Særlig om bruk av håndjern mv. i arrestene	64
4.2.3	Må faren som begrunner bruk av håndjern, være konkret?	65
4.3	Forholdsmessig	67
4.3.1	Omstendigheter knyttet til personen	68
4.3.2	Omstendigheter knyttet til situasjonen	70
4.3.3	Risikoen	75
4.4	Forsvarlig	76

Kapittel 5

Beslutningskompetanse, notoritet og kontroll		81
5.1	Innledning	81
5.2	Beslutningskompetansen	81
5.2.1	Primærkompetansen	81
5.2.1.1	Generelt	81
5.2.1.2	Utenlandske tjenestepersoner	83
5.2.2	Foresattes og lederes kompetanse	85
5.2.3	Kompetanse for andre?	87

5.2.3.1	Innledning	87
5.2.3.2	Helsepersonell	88
5.2.3.3	Sjefen for luftfartøy	89
5.2.3.4	Rettens leder	90
5.2.3.5	Leder av fengsel	93
5.3	Notoritet	94
5.4	Kontroll og korreksjon	97
5.4.1	Innledning	97
5.4.2	Spesialenheten for politisaker	98
5.4.3	Når blir håndjernsbruken straffbar?	99
5.4.3.1	Som kroppskrenkelse, tvang eller frihetsberøvelse	100
5.4.3.2	Som tjenestefeil	104
5.4.4	Administrativ klagebehandling	107
5.4.5	Førstelinjekontrollen	112

Kapittel 6

Rettslige rammer for bruk av håndjern i noen andre etater	114	
6.1	Innledning	114
6.2	Kriminalomsorgen	114
6.2.1	Materielle rammer	114
6.2.2	Beslutningskompetanse, notoritet og kontroll	121
6.3	Militærpolitiet, militært befal og militære vakter	124
6.4	Vektene	126

Kapittel 7

Internasjonale rammer og regler	130	
7.1	Innledning	130
7.2	Oversikt over det internasjonale regelverket	131
7.2.1	Kort om forholdet mellom intern rett og folkerettslige normer	131
7.2.2	Folkerettslig bindende normer med generell intern rettslig forrang	133
7.2.3	Folkerettslig bindende instrumenter	133
7.2.4	Retningslinjer og anbefalinger	135
7.2.5	Den faktiske kunnskapen om de internasjonale rammene	138
7.3	EMK art. 3 – «umenneskelig eller nedverdiggende behandling»	140

7.3.1	Innholdet i statenes forpliktelse	140
7.3.1.1	Sikringsplikten	140
7.3.1.2	Undersøkelsesplikt og bevisbyrde	144
7.3.1.3	EMK art. 3: Unntaksfri, men situasjonsavhengig	147
7.3.2	Hvilken håndjernsbruk kan rammes av EMK art. 3?	148
7.3.2.1	Hva regnes som tortur og umenneskelig og nedverdiggende behandling?	149
7.3.2.2	Konvensjonsstridig håndjernsbruk	151
7.4	Regler om bruk av håndjern mv. i andre land	161
7.4.1	Innledning	161
7.4.2	Danmark	161
7.4.3	Sverige	164
7.4.4	Finland	169
7.4.5	England, Wales og Nord-Irland	172
Kilder	176
Litteratur	176
Forarbeider	182
Lover, forskrifter, rundskriv	182
Lover	182
Utenlandske lover	183
Forskrifter	183
Utenlandske forskrifter	184
Instrukser, rundskriv mv.	184
Utenlandske instrukser, rundskriv mv.	185
Konvensjoner mv.	185
Avgjørelser	187
Annet	189
Stikkordregister	190